

Оригиналан научни рад

UDK 314(497.6 Кијевци);
911.37(497.6 Кијевци);
908(497.6 Кијевци)
Original scientific work

Тања Мишлицки

**КИЈЕВЦИ – НАСЕЉЕ КОД ГРАДИШКЕ СА АРХЕОЛОШКИМ
НАЛАЗИШТЕМ МАНАСТИРИШТЕМ**

Извод: О вишевијековном насеобинском континуитету у Кијевцима код Градишке, свједочи археолошко налазиште Манастириште, једно од најзначајнијих у Републици Српској, у којем су пронађени надгробни споменици исписани угластом глагољicom (из XII вијек), темељи православне цркве, двије цркве брвнаре, римске виле... Анализом конкретних географско-историјских и демографских прилика у раду је презентована проблематика о развоју насеља (генеза, физиономија, функције и уређење), поријеклу становништва и демографским структурама. Систематско истраживање Кијеваца указало је на трагове о интензивном вјерском животу.

Кључне ријечи: становништво, насеље, археолошко налазиште, развој

Abstract: On centuries-long settlement continuity in Kijevci near Gradiška, witnesses archaeological site Manastirište, one of the most important in Republic of Srpska, where tombstones inscribed with angular Glagolitic alphabet (from the twelfth century), the foundations of Orthodox churches, two wooden churches, Roman villas were found. Analysis of specific geographical-historical and demographic conditions in this paper will present a problem of settlement development (genesis, physiognomy, features and organization), the origin of population and demographic structures. Systematic research of Kijevci indicated on the traces of intense religious life.

Key words: population, settlement, archaeological site, development

Положај и опште географске одлике

Између сјевероисточних обронака Козаре и Лијевче поља смјештено је насеље Кијевци (920 ha). Лоцирано је 20 km југозападно од Градишке с којом је повезано саобраћајном комуникацијом (Кијевци–Церовљани–Чатрња–Градишка). Улази у састав општине Градишка (762 km²), која просторно обједињује и функционално повезује 67 насеља. Према актуелном Просторном плану општине Градишка (2005–2020), Градишка има статус субрегионалног и општинског центра, а у мрежи водећих насеља су Врбашка, Дубраве, Горњи Подградци, Ламинци Сређани, Машићи, Нова Топола, Орахова и Турјак. Кијевци су сврстани у центар треће категорије и чини мрежу водећег насеља Турјак.¹

¹ Просторни план општине Градишка (2005–2020), Урбанистички завод РС, Бања Лука, 2009.

У регионалном погледу Кијевци припадају сјевероисточном Поткозарју, подручју у склопу Бањалучке регије, у сјеверозападном дијелу Републике Српске и сјеверном дијелу Босне и Херцеговине. Насеље се развија на просјечној надморској висини 180 m, а према броју становника убрја се у мање сеоско насеље (101–500 становника).

Сеоски атар и начин коришћења земљишта

Површина катастарске општине Кијевци износи 920 ha, од чега 872 ha налази у приватном, а 48 ha у државном власништву. Обрадиво земљиште обухвата 579 ha, а неплодно земљиште 12 ha. У структури коришћења земљишта преовлађују оранице (62,9% укупне површине атара), шуме (19,7%), ливаде (10,1%), воћњаци (3,6%) и пашњаци (1,3%).

Табела 1. – Структура коришћења земљишта и својински односи у К.О. Кијевци

Категорије коришћења	Својински односи		Укупно	
	Приватно	Државно	ha	%
Оранице	556	23	579	62,9
Воћњаци	34	-	34	3,6
Ливаде	93	-	93	10,1
Пашњаци	20	-	20	2,1
Шуме	162	20	182	19,7
Неплодно земљиште	7	5	12	1,3
Укупно	872	48	920	100

Извор: Документациони материјал, Републички завод за геодетско и имовинско правне послове, Градишка, 2009.

Атар обухвата сјевероисточне обронке Козаре и долину ријеке Лубине. Најраспрострањеније је долињско тло, а мањим дијелом бреговито. Физикална својства тла су повољна, али су ексцесивно оцједита, условно отпорна на сушу. За сигурну производњу јарих и вишегодишњих култура наводњавање је неопходно. Уз примјену одређених агротехничких и хидротехничких мелиорација, пољопривредне површине атара условно би чиниле значајан потенцијал за развој механизираних пољопривредних производње, узимајући у обзир извјесне разлике у потенцијалној плодности и употребној вриједности. Шуме заузимају 19,7% атара. Сјевероисточни обронци Козаре су изразито шумовита подручја, изузетних еколошких потенцијала за развој шумске вегетације, и као таква представљају значајан привредни ресурс за развој овог подручја.

Постанак и развој насеља

Археолошка налазишта (градине, тврђаве) и старине (развалине опека, разни предмети од керамике, оруђа...) поуздано говоре о прастанов-

ницима насеља.² Служећи се изворима и истраживањима на терену, уочени су бројни трагови материјалне културе из прошлости регистровани у Кијевцима и ужој околини.

Археолошко налазиште Манастириште, познато је по пронађеним темељима православне цркве, двије цркве брвнаре, римским вилама, економским објектима и стотинама православних гробова, као и римском урном с пепелом. Римске утврде и споменици потичу из X, а православни из XII вијека и касније, што указује да је ту првобитно била римска утврда на чијим темељима је настао православни манастир. О насељености и животу свједочи и пронађени ћирилични натпис из 1301. Сматра се да га је написао поп Ломнички, свештено лице са простора западне Босне, који се везује за манастир Ломницу код Шековића на истоку Републике Српске. Наведени проналазак указује на нова сазнања о распрострањености православне цркве у средњем вијеку на подручју босанског и угарског краљевства.³

Локалитет у Кијевцима, постао је врло значајан 1958. године, када је откривен први натпис писан глагољицом из X и XII вијека. У наведеном периоду се није приступило детаљном истраживању као данас, па је локалитет значајно дуго био прекривен шумом и дебелим слојем земље. У локалитету се налази и црква зидана каменом и римском циглом, чији темељи су обновљени.⁴ Око цркве, налазе се многобројни надгробни споменици.⁵ У њима су откривени комплетни људски скелети сахрањени по право-

² Према Конвенцији о заштити културних добара у случају оружаног сукоба (Хагу 1954), културним добрима се сматрају добра без обзира на њихово поријекло и власништво, а обухватају покретна или непокретна добра која су од великог значаја за културну баштину сваког народа. Актуелна проблематика заштите културних добара у Републици Српској утемељена је на Закону о културним добрима (Сл. гл. РС, бр. 11/95 и Закону о измјенама и допунама закона о културним добрима, Сл. гл. РС, бр. 103/08) којим се уређује систем заштите и коришћења културних добара и утврђују услови за обављање дјелатности заштите тих добара. Документациони материјал, Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, Бањалука, 2010.

³ Документациони материјал, Завичајни музеј Градишка, истраживање археолога Милана Ђурђевића 2008.

⁴ Она је дугачка 16,7 m, широка 5,4 m, а припрата има ширину од 6,2 m. У сз углу припрате налази се надгробна плоча испод које је највјероватније био ктиторски гроб. Око њега су многи уломци фресака које су биле у унутрашњости, на зиду изнад гроба. У том дијелу је пронађен и ћирилични натпис, а карактеристично је да су сачувани црквени зидови високи 1 m, чија конзервација је у току. Исто, 2008.

⁵ Претпоставља се да потичу из периода постојања манастира. У локалитету се налази и надгробни споменик, исписан угластом глагољицом, за који се претпоставља да потиче из XII вијека. Претходно је на истом мјесту пронађен надгробни споменик исписан још старијом угластом глагољицом, на којем се у дативу помиње име «Радину...». Исто, 2008.

славним обичајима. Проналасци су послати у истраживачки институт у Лондону, гдје је утврђено да потичу из 1250. године.⁶

У близини Манастиришта налази се издашан извор који користе оближњи мјештани. Извор никада није пресушио, без обзира на климатске промјене, земљотресе и друге елементарне непогоде, а казивачи истичу да постоји више легенди о његовом постанку. Према једној, када су Турци срушили манастирску цркву Карановац, а звоно чији се продоран звук чуо у цијелом Поткозарју ударило о земљу, са тог мјеста потекла је вода, од које је настао данашњи извор. Друга легенда везана је за манастирску цркву Карановац. Манастир је срушен за вријеме турске владавине, а сав материјал је с руке на руку српско становништво донијело у Бањалуку, гдје је од тог материјала саграђена џамија Ферхадија (1579. године у класичном отоманском стилу).⁷

У насељу постоји мјесно гробље у којем се налазе стари надгробни споменици. Претпоставља се да ти споменици потичу из периода када је овдје постојао манастир. На њима нема видљивих натписа, осим уклесаних вјерских знамења, чија величина је била условљена богатством породица.⁸ Највећи споменици са једне стране имају уклесан крст, а са друге изглед посједа преминулог, на којем се тешко препознају објекти, ограде и пластови сијена. Богата средњовијековна прошлост и трагови старих насеља, објеката и гробља, указују на значајну могућност у формирању археолошке збирке у насељу Кијевци.

Табела 2. – Кретање укупног броја становника и домаћинства у Кијевцима, од 1948. до 2010. године

Год. пописа	Број становника	Домаћинства
1948.	597	114
1953.	600	123
1961.	617	130
1971.	624	125
1981.	519	128
1991.	381	109
1993. ¹	364	120
2003. ¹	261	87
2010. ²	220	80

Извор: Становништво БиХ, Народносни састав по насељима, Државни завод за статистику Република Хрватска, Загреб, 1995; Републички завод за статистику Република Српска, Бањалука, 2009; Истраживање на терену, 2010.

⁶ Исто, 2008.

⁷ Казивачи Стојнић Драгутин (рођ. 1959) и Стојнић Споменко (рођ. 1963)

⁸ Документациони материјал, Завичајни музеј Градишка, истраживање археолога Милана Ђурђевића 2008.

Током XX вијека насеље је имало промјењиву демографску величину која се креће у распону од 220 (80 домаћинстава) у 2010. до 624 (130 домаћинстава), колико је имало по попису становништва 1971. године.

Демографска кретања Кијеваца од 1948. до 1971. године одликује стални пораст становништва (са 597 на 624), што је резултат прије свега позитивног природног прираштаја. Континуирано смањење популације почиње крајем седамдесетих година. У попису 1991. евидентирано је 243 становника мање у односу на 1971. годину. Наведено је последица појединачних миграција према развијеним центрима, гдје се у то вријеме појављује повећана потреба за радном снагом, због интензивирања њиховог развоја прије свега индустријског. Економске миграције 60-их година су највећим дијелом биле усмјерене у европске и прекоокеанске земље (Немачка, Швајцарска, Канада..).

У процјенама локалних општинских власти у 2003. евидентиран је 261 становник, што је за 58% мање у односу на 1971. годину (624 становника). Тренд смањења броја становника настављен је и данас. Теренским истраживањем током 2010. године у селу је евидентирано 220 становника у 80 домаћинстава. И даље је изражена потреба младих људи да одлазе из села. Полна структура приказује равномјерни удио мушког (47%) и женског (53%) становништва, а старосна структура најмањи удио младог становништва 18%, значајан удио радно способног 52,7% и преко 28% старог становништва.

Физиономија насеља

Кијевци припадају разбијеном типу села, са подјелом на групе родовских кућа. По предању, у вријеме турске владавине формирале су се подручне задруге, које су се одржале током XX вијека. Највећи број фамилија живио је и породичним задругама, које су чиниле посебне физиономске цјелине-засеоке. У насељу се данас налазе четири засеока: Голомовци, Сарачевци, Ендек и Мајданци. Голомовци су име добили по бегу Голубовићу, који је владао селом у турском периоду, Сарачевци најслабије насељени (мање од 100 становника) по бегу Сарачу, Ендек по географском положају, јер је смјештен у котлини, (котлина-на турском језику ендек), а Мајданци по презимену већине досељеног становништва у засеоку.

Кијевци повезују четири засеока, у којима су у 2010. години евидентирани фамилије: Ацићи (*четири куће*), Борковић (*једна кућа*), Бранковић (*једна кућа*), Бошковић (*двје куће*), Видачки (*двје куће*), Вишекруна (*двје куће*), Вранић (*једна кућа*), Вукајловић (*двје куће*), Гагић (*четири куће*), Гајић (*пет кућа*), Граховац (*једна кућа*), Грујичић (*једна кућа*), Давидовић (*двје куће*), Добраш (*једна кућа*), Ђурђевић (*десет кућа*), Зрнић (*три куће*), Кољанин (*једна кућа*), Кучук (*двје куће*), Латинчић (*двје куће*), Мајданац (*девет кућа*), Матаругић (*једна кућа*), Миљановић (*једна*

кућа), Перовић (једна кућа), Пухар (једна кућа), Стијаковић (шест кућа), Стојнић (двје куће), Шарић (једна кућа), Шиник (четири куће), Шокчевић (шест кућа) и Шукало (једна кућа).

Функционалне одлике и уређење насеља

Кијевци су функционално неразвијено насеље, слабије уређености, чије се становништво претежно бави пољопривредом. Од друштвених објеката у насељу се од 1952. налази подручно одјељење Основне школе „Вук Стефановић Караџић“ из Туријака. У 2009. школа је имала три ученика и исте године је престала са радом, а данас ученици похађају наставу у централној Основној школи у Турјаку. У засеоку Сарачевци, који је уједно и најнасељенији, налазе се два угоститељска објекта, једна продавница и спорско-рекреативни центар (терен за мали фудбал, одбојку и кошарку).

Мјештани се пијаћом водом снабдевају из два локална водовода. Водовода „Карановац“ чији је капацитет резервоара 65 m³ и водовода „школа Кијевци“, капацитета 10 m³ са којег се снабдева око 2% домаћинства, квалитет воде је хемијски и бактериолошки на задовољавајућем нивоу. Мањи број домаћинства се снабдева водом из индивидуалних изворишта, захватима подземне воде на властитим имањима за властите потребе.

Село је електрифицирано средином седамдесетих година и снабдева се електричном енергијом преко трафо станице Нова Топола (ТС 110/20/10 кV 20 МВА).⁹

У 2006. изграђена је црква „Светих мученика Ћирила и Методија“. У селу се налазе три православна гробља.

Поријекло становништва

Поријекло српског становништва у Кијевцима и Поткозарју повезује се са турским освајањима у XV и XVI вијеку, када су 1518. године Турци заузели Козарац и тако завладали цијелим подручјем. Одмах по заузимању ове територије Турци насељавају српско становништво из војничких разлога. Прве српске породице у ову област досељавају се из Смедеревског санџака, Старог Влаха, Херцеговине, Далмације и Црне Горе.¹⁰

У селу живе сљедећи родови: Аџићи (четири куће), досељени су из села Турјак, претпоставља се да поријекло воде из села Цимирота од Суботића. Казивачи наводе да је неки од Суботића убио Турчина гибачом (справа за савијање дрвених обруча за каце) па су их називали и Гибаче. У селу имају четири куће у којима живи 14 чланова; Борковићи (једна кућа),

⁹ Просторни план општина Градишка (2005–2020), Урбанистички завод РС, 2009.

¹⁰ Неколико података о Приједору и околини, Зборник крајишких музеја, 1962, стр. 114.

досељени су после Другог свјетског рата из села Козара; Видачковић (двје куће), досељени су после Другог свјетског рата из села Цимироти; Гагић (четири куће), са сигурношћу се не зна одакле су досељени, али се сматрају мјештанима од 1923. године; Зрнић (три куће), у турском периоду насељавали су околину Приједора – село Бистрицу, одакле су расељени по Поткозарју (Турјак, Кијевци.); Матаругић (једна кућа), чине старосједеоце насеља Грбавци у Сјеверозападном Поткозарју, мало се зна о њиховом поријеклу, мјештани их познају по највећем броју жртава у Другом свјетском рату; Перовић (једна кућа), претпоставља се да су досељени са Змијања, по доласку називали су их Змијањци, раселили су се у другој половини XX вијека у Доње Поградце, Грбавце, Градишку, данас у селу живе само два члана; Шукала (једна кућа), досељени су у турском периоду у Горње Подградце. Породична задруга је сачињавала око 50 чланова, у сукобу са Турцима преселили су се на Козару у село Калиновац, затим у Самарције и Кијевце, на сјеверозападне и сјевероисточне обронке Козаре.

Табела 2. – Састав фамилија, број и полно-старосна структура становништва у Кијевцима 2010. године

Фамилија	Презиме и име власника куће	2010. година							
		Крсна слава	Бр. чл.	Пол		Велике старосне групе			
				М	Ж	до 19	20-39	40-59	60 и в.
Ацић	Ацић Ранко	Св. Никола	1	1	-	-	-	1	-
	Ацић Милутин		6	3	3	-	4	1	1
	Ацић Весна		2	1	1	-	-	1	1
	Ацић Станко		4	2	2	1	1	2	-
Борковић	Борковић Савка	Св. Ђурађ	1	-	1	-	-	-	1
Бошковић	Бошковић Драже	Св. Михаило	4	1	1	-	-	-	2
	Бошковић Илија	3	1	2	-	-	-	3	
Бранковић	Бранковић Стево	Св. Стефан	2	1	1	-	-	-	2
Видачковић	Видачковић Миле	Св. Алимпија	4	2	2	1	1	2	-
	Видачковић Милорад	1	1	-	-	-	1	-	
Вишекруна	Вишекруна Јово	Св. Јован	1	1	-	-	-	-	1
	Вишекруна Петра		2	1	1	-	-	1	1
Вранић	Вранић Раде	Св. Ђурађ	3	2	1	1	1	1	-
Вукајловић	Вукајловић Иванка	Св. Јован	2	-	1	-	-	1	-
	Вукајловић Миле		2	1	1	-	-	-	2
Гагић	Гагић Боја	Св. Михаило	1	-	1	-	-	-	1
	Гагић Боро		2	1	1	-	-	2	-
	Гагић Бранко		3	2	1	1	-	2	-
	Гагић Видосава		1	-	1	-	-	-	1
Гајић	Гајић Драгослав	Св. Јован	2	1	1	-	-	2	-
Гајић	Гајић Живко	Св. Јован	2	1	1	-	-	1	1
	Гајић Жико		1	1	-	-	-	1	-
	Гајић Миленко		1	1	-	-	-	1	-
	Гајић Миодраг		2	1	1	-	-	2	-
Граховац	Граховац Илија		1	1	-	-	-	1	
Грујичић	Грујичић Илија	Св. Ђурађ	2	1	1	-	-	-	2
Давидовић	Давидовић Јово	Св. Никола	6	3	3	-	2	2	2
	Давидовић Никола	2	1	1	-	-	2	-	
Добраш	Добраш Осте	Св. Ђурађ	1	1	-	-	-	-	1

Тања Мишлицки

Ђурђевић	Ђурђевић Драгица		1	-	1	-	-	-	1
	Ђурђевић Миладин		1	1	-	-	-	-	1
	Ђурђевић Јово		2	1	1	-	-	-	2
	Ђурђевић Брана		1	-	1	-	-	-	1
	Ђурђевић Горан		3	2	1	-	1	2	-
	Ђурђевић Боро	Св.Лука	3	1	2	1	1	1	-
	Ђурђевић Миленко		1	1	-	-	-	-	1
	Ђурђевић Раде		3	2	1	-	1	2	-
	Ђурђевић Бранко		3	1	2	-	1	2	-
	Ђурђевић Невенка		1	-	1	-	-	-	1
Зрнић	Зрнић Драго		3	1	2	-	1	-	2
	Зрнић Драгомир	Св.Илија	6	3	3	2	2	1	1
	Зрнић Живко		2	1	1	-	-	-	2
Кољанин	Кољанин Дара	Св.Ђурађ	1	-	1	-	-	-	1
Кучук	Кучук Видосава	Св.	3	-	3	-	1	1	1
	Кучук Станко	Никола	5	2	3	1	-	2	2
Латинчић	Латинчић Ђуро	Св.	2	1	1	-	-	1	1
	Латинчић Миле	Пантелија	5	3	2	2	2	-	1
Мајданац	Мајданац Чедомир		6	3	3	2	2	-	2
	Мајданац Маријан		1	1	-	-	-	1	-
	Мајданац Саво		5	3	2	3	1	1	-
	Мајданац Илија		3	2	1	-	-	2	1
	Мајданац Милан		7	4	3	2	2	1	2
	Мајданац Гојко	Св.	6	4	2	2	-	2	2
	Мајданац Миле	Стефан	2	1	1	-	-	-	2
	Мајданац Савка		3	1	2	-	-	2	1
	Мајданац Милисав		1	1	-	-	-	1	-
Матаругић	Матаругић Радован	Св.Ђурађ	4	3	1	2	2	-	-
Миљановић	Миљановић Ружа		1	-	1	-	-	-	1
Перовић	Перовић Голуб		2	1	1	-	-	-	2
Пухар	Пухар Милан		3	2	1	-	1	-	2
СТИЈАКОВИЋ	СТИЈАКОВИЋ Здравко	Св.Јован	5	2	3	1	2	2	-
	СТИЈАКОВИЋ Живко		3	1	2	-	1	1	1
	СТИЈАКОВИЋ Анка		5	2	3	2	2	1	-
	СТИЈАКОВИЋ Милева		1	-	1	-	-	-	1
	СТИЈАКОВИЋ Маринко		4	2	2	2	-	2	-
	СТИЈАКОВИЋ Раденко		2	1	1	1	-	1	-
СТОЈНИЋ	СТОЈНИЋ Драгутин		5	1	4	2	1	2	-
	СТОЈНИЋ Споменко		4	1	3	1	1	2	-
Шарић	Шарић Љепосава	Св.Никола	2	-	2	-	-	1	1
Шиник	Шиник Миља		5	3	2	-	1	3	1
	Шиник Милан	Св.	4	2	2	2	1	1	-
	Шиник Мирко	Алиmpiја	4	2	2	2	2	-	-
	Шиник Никола		2	1	1	-	-	2	-
ШОКЧЕВИЋ	ШОКЧЕВИЋ Драго		5	1	4	-	3	2	-
	ШОКЧЕВИЋ Милорад		5	3	2	3	2	-	-
	ШОКЧЕВИЋ Ђуро	Св.	2	2	-	-	1	-	1
	ШОКЧЕВИЋ Роса	Михајло	1	-	1	-	-	-	1
	ШОКЧЕВИЋ Вукосава		1	-	1	-	-	-	1
	ШОКЧЕВИЋ Јован		2	1	1	-	-	1	1
Шукала	Шукала Драго	Св.Јован	6	2	4	2	2	2	-
Укупно	80		220	106	114	39	46	71	64

Извор: Подаци прикупљени на терену почетком 2010. године

Породице непознатог миграционог поријекла у насељу су: Бошковић (двје куће), Бранковић (једна кућа), Вишекруна (двје куће), Вранић (једна кућа), Вукајловић (двје куће), Гајић (пет кућа), Граховац (једна кућа), Грујичић (једна кућа), Давидовић (двје куће), Добраш (једна кућа), Ђурђевић (десет кућа), Кољанин (једна кућа), Кчук (двје куће), Латинчић (двје куће), Мајданац (девет кућа), Миљановић (једна кућа), Пухар (једна кућа), Стијаковић (шест кућа), Стојнић (двје куће), Шарић (једна кућа), Шиник (четири куће) и Шокчевић (шест кућа).

Континуираним расељавањем, у другој половини XX вијека, угрожен је опстанак шест породица (Бранковић, Граховац, Грујичић, Добраш, Кољанин и Миљановић), које се налазе пред биолошким изумирањем. У селу данас живе само најстарији чланови домаћинства.

Закључак

Богата средњовијековна прошлост и трагови старих насеља, објеката и гробља, указују на значајну могућност у формирању археолошке збирке у Кијевцима. Међутим, људски ресурси не представљају значајан потенцијал, због неповољних демографских кретања.

Током XX вијека насеље је имало промјењиву демографску величину која се кретала од 220, колико има у 2010. до 624, колико је имала у попису становништва 1971. године. У процјенама локалних општинских власти у 2003. евидентиран је 261 становник, што је за 58% мање у односу на 1971. годину. Тренд смањења броја становника настављен је и данас. Теренским истраживањем у 2010. у селу је евидентирано 220 становника у 80 домаћинстава. И даље је изражена потреба младих људи да одлазе из села.

На ревитализацију руралног подручја Кијеваца, његову трансформацију економске, социјалне, функционалне и физиономске структуре, значајан утицај имао би развој сеоског туризма, првенствено културног (археолошко налазиште Манастириште). Туристичку понуду употпунила би традиционална производња здраве хране, условно могућа на постојећим природним ресурсима (63% пољопривредно обрадивог земљишта).

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Неколико података о Приједору и околини, Зборник крајишких музеја, 1962.

Просторни план општина Градишка (2005–2020), Урбанистички завод РС, Бањалука, 2009.

Становништво БиХ, Народносни састав по насељима, Државни завод за статистику Републике Хрватске, Загреб, 1995.

Документациони материјал, Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, Бањалука, 2010.

Документациони материјал, Републички завод за геодетско и имовинско правне послове, Градишка, 2009

Документациони материјал, Завичајни музеј Градишка, истраживање археолога Милана Ђурђевића 2008.

Војногеографски институт /ВГИ Топографска карта 1: 100 000, лист Нова Градишка, Београд

Tanja Mišlicki

KIJEVCI – SETTLEMENT NEAR GRADIŠKA WITH ARCHAEOLOGICAL SITE MANASTIRIŠTE

Summary

The rich medieval past and traces of ancient settlements, buildings and cemeteries, indicate significant possibility of forming the archaeological collection in Kijeveci. However, human resources do not represent significant potential, because of unfavorable demographic trends. During the twentieth century the settlement had demographic variable size that ranged from 220, as there is in 2010 to 624, as it was in census in 1971. According to estimations of population of local municipal government in 2003, there was 261 inhabitant, which is 58% less than in the 1971. The trend of declining in population has continued to this day. Field research in 2010 has recorded e 220 inhabitants in 80 households in the village. There is still intence need for young people to leave their villages. The significant impact on revitalization of rural area Kijeveci, his transformation of economic, social, functional and physiognomic structure, would have rural tourism, especially cultural (archaeological site Manastirište). Traditional healthy food, conditionally possible on existing natural resources (63% of cultivated agricultural land) would complement the tourist offer.